

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
RENDÉSZETTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA**

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS SZERZŐI ISMERTETŐJE

FEKETE MÁRTA

**ZÁRT INTÉZETI NEVELTEK ÉS ZÁRT INTÉZETBEN DOLGOZÓK
MOTIVÁCIÓS BÁZISÁNAK ELEMZŐ VIZSGÁLATA**

Témavezető:

Dr. habil Hegedűs Judit (PhD)

BUDAPEST, 2022

A dolgozat tárgya és célkitűzései, a tudományos probléma megfogalmazása

A nagyítéletes fogvatartottakat érintő problémaköröket nagy érdeklődés övezi mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban. A témákat kutatók többnyire a büntetés-végrehajtás szakmai berkeiből (pl. Huszár, 1995; Csóti, 1993; Bozsó – Pappné – Sasvári, 2018), a jog (pl. Paterline – Orr, 2016; Hagymási, 2009), a pszichológia (pl. Seeman, 1959), a szociológia (pl. Antal – Nagy – Solt, 2009; Clemmer, 1940/1958; Sykes, 2007; Crewe, 2005, 2007, 2011), a kriminológia (pl. Crawley, 2005; Liebling, 1999; Richards, 1978; Flanagan, 1980) tudományterületeiről kerülnek ki. A kutatók érdeklődésének fókuszába a hosszú időre elzárt fogvatartottak adaptációs- és megküzdési stratégiái, kognitív- és egészségügyi hanyatlásukkal kapcsolatos kérdések, a prizonizáció, depriváció, elidegenedés témakörei kerültek elsősorban. A fenti – nem teljes – szakirodalmi sort látva megállapítható, hogy a fogvatartotti állománnyal kapcsolatosan fellelhetők többféle megközelítést tartalmazó tanulmányok, publikációk, ám ez kevésbé mondható el a büntetés-végrehajtásban dolgozó személyi állományról.

A büntetés-végrehajtási dolgozókkal kapcsolatos kutatások a hatalmi és támogatói szerepüket érintő értelmezések feltárásáról (pl. Crewe, 2011; Liebling, 1993, 2003; Liebling – Krarup, 1993; Hobbs – Dear, 2000), a határok betartásának szükségességéről (pl. Worley – Tewksbury – Frantzen, 2010; Shapira – Navon, 1985), a börtönmunka nemek szerinti percepciójáról (pl. Zupan, 1986; Jurik, 1985; Crewe, 2006), a stresszről és kiegészről (pl. Cullen et al, 1985; Jurik et al, 1985) szólnak. Ez utóbbi témára, a stresszre és kiegészre, fókuszál a hazai büntetés-végrehajtási szakirodalom személyi állománnyal foglalkozó részének java is (pl. Menning, 1992; Kormosói, 2000; Biró, 2009; Lehoczki – Szucsáki, 2017).

A két csoport egyidejű vizsgálatát kevés kutatás tűzi ki célul, egymásra hatásukra viszonylag kevés szakirodalom reflektál, pedig a fogvatartott jóllétéhez leginkább a börtönben dolgozó tud hozzájárulni, és az ő motiváltságukkal, pozitív hozzáállásukkal a reintegrációs cél is könnyebben valósulhat meg (Lebujos, 2012).

Doktori disszertációmban azt a célt tűztem ki célul, hogy feltárjam – ebben a rendszerszemléletben gondolkodva – a hosszútételes fogvatartottak¹ motivációs bázisát,

¹ Hosszútételesek alatt ebben a kutatásban azt értem, akit legalább 12 évnyi elzárásra ítélték. A 2012. évi C. törvény (Btk.) 36. paragrafusa a határozott ideig tartó szabadságvesztést 3 hónap és 20 év, halmazati vagy összbüntetés esetén 25 évben határozza meg. Ezen túl a 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 105. paragrafusa rendelkezik a hosszuidős speciális részlegre (HSR) helyezhető fogvatartottakról: ennek értelmében ide az életfogytiglani szabadságvesztésüket töltők, vagy legalább 15 év szabadságvesztést töltő elítéltek kerülhetnek (akik magatartási, kockázati besorolása ezt indokolja). A minta egyrészt hozzáféréseken alapult, de a kutatási cél

reflektálva ebben a velük dolgozó személyi állomány szerepére, az ő erőforrásaira. Hiszen véleményem szerint akkor, amikor zárt intézetről beszélünk, legalább ugyanannyira beszélünk az ott dolgozóról, mint amennyire a fogvatartottakról: az ő kölcsönhatásuk a mindennapi munka során, illetve ennek megértése és sarokpontjainak azonosítása, elengedhetetlen eleme egy motivációval, erőforrásokkal foglalkozó kutatásnak. Ezért választottam értekezésemben feltárni mind a fogvatartotti, mind az állományi oldalon fellelhető motivációs lehetőségeket, illetve vizsgálni a két csoport egymásra hatását az erőforrások megtartása tekintetében. A nevelési cél is sokkal eredményesebben tud megvalósulni, a bűnelkövetővel napi szinten foglalkozó szakember akkor képes a kliensi kör számára hiteles referenciaszeméllyé előlépni, ha az ő motivációs bázisa is „rendben van”. A rendszerszemlélet fontosságára Kreager és Kruttschnitt is felhívja a figyelmet. A szerzőpáros arra figyelmeztet, hogy bizonyos kutatások szerint a fogvatartott jóllétére a személyi állomány van a legnagyobb hatással (Kreager – Kruttschnitt, 2018). Véleményem szerint, a fentiekén túl emiatt is kihagyhatatlan a diskurzusból a fogvatartottakkal foglalkozó szakemberek vizsgálata.

Hasonlóképpen indokoltá teszi a választást a hazai börtönkutatásokban az ezzel a csoporttal foglalkozó kevés számú munka, ezért a célkitűzések közé tartozik ennek a számnak a bővítése, további lehetséges kutatási irányok kijelölése a kutatás során felvett és elemzett narratívák segítségével.

A kutatás célja

A kutatás célja a fent vázolt kérdéskör feltérképezése mind a fogvatartotti, mind a szakemberi állomány körében: feltárni a hosszútávú fogvatartottak motivációs bázisának jellemzőit, valamint a személyi állomány feladatait és lehetőségeit ennek támogatásában. A kutatás egy állapotfelmérés, mely a vizsgálni kívánt területek működésének aktuális helyzetéről ad képet. Összefoglalva, kutatásommal elsődleges célom volt egy olyan értelmezési keret megalkotása, mely mind a bűnelkövető, mind a vele foglalkozó szakember erőforrásai fenntartásának feltételeit és motivációja megőrzésének lehetőségeit magyarázza.

Ezzel a speciális fogvatartotti csoporttal és a személyi állománnyal kapcsolatos hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, szintézise is a disszertáció céljaként került kijelölésre.

szem előtt tartva, és a jogi meghatározásokat is alapul véve, a mintámba olyan fogvatartottak, s a velük kapcsolatban lévő szakember került, akik minimum átlagosan 12-15 évnyi büntetést kaptak.

Kutatási kérdések

A választott tárgykör feltárásához kutatási kérdéseket tettem föl, ezek a következő témák köré rendeződnek:

- Milyen erőforrásokkal bír a fogvatartott?
- Milyen erőforrásokkal bír a személyi állomány?
- Milyen módszerekkel támogatható a fogvatartott?
- A személyi állomány milyen, a fogvatartott támogatásához szükséges pedagógiai és módszertani kultúrával rendelkezik?
- Hogyan hat a büntetés-végrehajtási intézetekre jellemző speciális berendezkedés a fogvatartottra és hat-e a személyi állományra (lásd: Foucault-féle koncepció)?
- Motiváció fenntartásának módszerei mindkét érintett csoportban.

A kutatás módszertani háttere

A disszertációhoz kapcsolódó empirikus kutatás elkészítéséhez a kvalitatív stratégián belül az interjú módszerét, félig strukturált interjút használtam. Ezek segítségével mértem fel a zárt intézeti neveltek és dolgozók motivációs bázisát három olyan intézetben, ahol felnőtt korú férfiak és felnőtt korú nők töltik büntetésüket: a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben, a Kalocsai Fegyház és Börtönben és a Szegedi Fegyház és Börtönben. Az intézetek kiválasztását három tényező segítette: részben a fokozat (fegyház) határozta meg, részben korábbi közös munkák és kutatások miatti ismerős terep, részben pedig az engedélyeztetési folyamatban a hozzáférhetőség.

A kutatás lefolytatása és az abban történő részvétel kutatási engedélyeztetési folyamatot követően előzetes állományilletékes vezetői hozzájárulás és önkéntes szerepvállalás mellett történt, az adatvédelmi és etikai szabályok tiszteletben tartásával és az anonimitás biztosításával, kiemelt, írásos tájékoztatás és beleegyezés formájában. A mintaválasztás hozzáférhetőségen alapult, illetve a személyi állomány esetében azzal a feltétellel, hogy közvetlen kapcsolatban legyenek a fogvatartottakkal. A kvalitatív kutatások esetében nem elvárás a reprezentativitás, hiszen nem mennyiségi adatok kinyerésére törekszünk, hanem

„mélyfúrásokra”, attitűdök, vélemények megfogalmazására, aktuális pillanatkép leképezésére (pl. Szabolcs, 2001; Sántha, 2020). A kutatásban összesen 60 fő interjúalany vett részt: 48 fogvatartott (33 férfi és 15 nő), és 12 személyi állományi tag. Kétféle interjú kérdéssor készült: egy a fogvatartotti, egy a börtön személyi állománya részére. A kérdéssorok lényegében azonosak, apróbb elemeiben eltérők (ahol egyik vagy másik kérdés nem volt értelmezhető a célcsoport esetében), és az alábbi témaköröket érintik: család, gyermekkor jellemzői, pályaszocializáció, büntetéssel kapcsolatos kérdések/munkával kapcsolatos kérdések, beilleszkedés/munkahelyi berendezkedés (azonosítható, nehézségek vannak-e), személyes erőforrások, egy jó nap, időről és szabadságról alkotott vélekedések.

A kapott válaszokat, a módszertani teljesség céljával, szövegelemzésnek vettem alá. A rendelkezésre álló tartalomelemző szoftverek használata helyett manuális kódolást és elemzést választottam. A kódoláshoz az elemzési egységet egy kérdés adta. A kódok felállítása során deduktív módszert alkalmaztam, tehát az elméletben megfogalmazottakból, az általánosból kiindulva haladtam az egyedi ismeretek, egyedi jelenségek felé. A kódkategóriákat szintén a kérdések alapozták meg, vagyis az összes felállított kód eleve adott volt az interjúkérdésekre támaszkodva. Ezekből a dimenziókból (amiket az egyes kérdések tematikai képeztek) állapítottam meg az általuk fölvehető kódokat. Az elemzés során nem volt cél az, hogy matematikai statisztikai összefüggésekre világítsak rá, csupán leíró statisztikai adatokat szerettem volna kinyerni, amelyek segítségével a megszerzett információkat számszerűen összegezni és jellemezni tudom. A kvalitatív tartalomelemzésnek sajátja, hogy „az elemzés nem szükségszerűen a statisztikai feldolgozás irányába halad” (Sántha, 2020: 28), tehát a kódolásból kinyert számszerű adatok és diagramok a verbális adatok aláfestésére szolgálnak elsősorban.

Kutatói reflexiók

A kutatás lefolytatásával kapcsolatban a szakirodalom számos dilemmára hívja föl a figyelmet: egyrészt felmerül az érzelmek jelentősége, vagyis a *tudni és érezni* kettősége (pl. Jewkes, 2011; Liebling, 1999). Bár sok kutató óvakodik az érzelmeknek a kutatás során történő megélésétől, álláspontom szerint az érzelmek és tudatosításuk inkább segítőként, bölcsen használva plusz értelmezési keretként vehetnek részt a kutatási folyamatban. A kutatói szereppel kapcsolatos dilemmák külön csoportba sorolhatók. Felmerül a kutatói objektivitás – ez a trianguláció elvének szem előtt tartásával kiküszöbölhető –, és mivel az interjúfelvételek meglehetősen hasonlítanak hétköznapi beszélgetéseinkhez, kapcsolódásainkhoz, egy-egy beszélgetés nagy önfegyelmet kíván meg a kutatótól (pl. Héra – Ligeti, 2014; Bodonyi, 2008).

A kutatói identitás meghatározásakor sarokpontként jelenhet meg a nő, mint kutató, amit a szakirodalom akár olyan részletességgel is reflektál, mint a viselt ruha milyenségének elemzése (pl. Jewkes, 2011, Quina et al, 2008) Szintén fontos problémacsoport a *mi és ők* beállítódás (Quina et al, 2008), hiszen a kutató kívülről jövő egyén, aki valahol a fogvatartott és a börtönben dolgozók között foglal helyet. A bizalom elnyerésének kérdése fontos terület, ahogyan annak üteme is. Nagyon fontos etikai kérdéseket is megfontolni, vagyis azt, hogy jelenlétünkkel és kutatásunkkal ne ártsunk a zárt intézet falai között élőknek (Quina et al, 2008), illetve az előítéletektől mentes beszélgetések lefolytatásának kitétele. Ezekkel a dilemmákkal magam is szembesültem a kutatási folyamatban és arra készülve, ezek a reflexiók részleteiben is megtalálhatók az értekezés kutatói reflexiókat tartalmazó fejezetében.

A kutatás megtervezésekor és kivitelezésekor külön figyelmet szenteltem a trianguláció kitételének (Denzin, 1970, 2018), amely módszertani elv azt teszi lehetővé, hogy ugyanazon jelenséget többféle perspektívából is meg tudjuk vizsgálni. A triangulációnak négy területe van:

- az adatok háromszögelése;
- az elméletek háromszögelése;
- a módszerek háromszögelése;
- a *kutatók háromszögelése*.

Ezen belül esetemben az utolsó, a kutatók háromszögelése feltétel teljesült az interjúkra készülve és a felvételek napján is. Előzetesen, az interjúkra történő szisztematikus és tudatos felkészülési és szervezési munkákban, másrészt pedig az interjúk felvételének napján, melyek másodmagammal kerültek kidolgozásra, felvételre.

Az értekezés felépítése, elméleti és módszertani kerete

A kutatási témával kapcsolatos szakirodalmi áttekintést és vizsgálatot 9 fejezeten keresztül mutattam be. A dolgozat első harmadában az elméleti beágyazottságra fókuszáltam, bemutatva és részletesen elemezve választott értelmezési keretemet, ezt követően a kutatás módszertani hátterét és az ahhoz kapcsolódó szakirodalmat mutattam be, az értekezés harmadik részében pedig a konkrét kutatás eredményeit és körülményeit osztottam meg. A disszertáció 10. fejezetében a kutatói reflexiók szerepelnek.

Az dolgozat legtágabb elméleti keretét az **egzisztencialista filozófiákat és pszichológiát** választottam. Az ezzel kapcsolatos szakirodalom feltárása során arra kerestem a választ, hogy milyen módokon hasznosíthatók az egyénben rejlő **erőforrások** az extrémnek tekintett élethelyzetek árnyékában. Hogyan lehetséges a benne rejlő **potenciál** kiaknázása, hogyan

érhető el, hogy **önteremtő képessége** a nehéz életkörülmények vagy kilátástalan helyzet ellenére se csorbuljon? Az egzisztencialista filozófiai és pszichológiai szakirodalom áttekintése során különös hangsúlyt fektettem a fentiekén túl a **jelenben levés**, a **felelősség** és a **döntések**, az **idő** és a **szabadság** megfogalmazásának fontosságára, a **kreatív** energiáknak az értelmes élet felépítése érdekében történő becsatornázására, a jelenlét és a jelenvalólét (melyben már benne foglaltatik az aktualitás és a potenciál, a sajátként birtokolt lét, az autonóm motiváció kérdésköre felé haladva) összefüggéseire, a **felelősségre**, az **idő- és szabadság koncepcióira**, mint a zárt intézeti környezetben különösen felértékelődő jelenségekre. Ebben a fejezetben vezetem be a **prizonizáció** koncepcióját, és az azzal kapcsolatos kihívásokat is listázom. Az egzisztencialista magyarázatokhoz elsősorban Sartre, Heidegger, Fromm, Yalom, Frankl, Csíkszentmihályi gondolatait hívtam segítségül, az ezekben az irodalmakban olvasott, leszűrt és szintetizált elemek visszaköszönnének az empirikus kutatáshoz készített interjú kérdéssorokban.

A dolgozat második fejezetében a **büntetés-végrehajtási nevelést** (pl. Ruzsonyi, 2004) vettem górcső alá, és azon belül is a **konstruktivista pedagógiai paradigma** (pl. Nahalka, 1997) értelmezési lehetőségeit tekintetem át, ahogyan ez a zártintézeti környezetben megjelenhet. Ebben a fejezetben azokat az elméleti magyarázatokat soroltam fel, amelyekben megvalósul az **interakció**, az **együttműködés**, a **rendszer szemlélet**, hiszen több szakirodalom is rámutat arra, hogy a fogvatartottak jóllétére elsősorban a velük foglalkozó szakemberi állomány tud hatást gyakorolni. A klasszikusnak számító büntetés-végrehajtási nevelési eszközök áttekintésén túl azokat a dinamikákat vizsgáltam ebben a fejezetben, melyek nem kimondott módszerként, hanem mintegy észrevétlenül munkálnak a fogvatartott és a személyi állomány kapcsolódásában, így képesek hosszan ható változást hozni.

Dolgozatom harmadik fejezetében a motivációs elméleteket tekintetem át. Többféle motivációértelmezés létezik, és a motivációval, motiválással kapcsolatos alapvető fogalmak és elméletek (**intrinzik** és **extrinzik** motiváció, **Maslow** motivációs elmélete) bemutatásán túl a Ryan-Deci-féle **öndeterminációs elmélet (SDT)** (pl. Ryan – Deci, 2006) volt az, melyet témám megértéséhez és megközelítéséhez elsősorban alkalmaztam. Ebben megjelenik a motiváció hiánya mellett a **kontrollált** és az **autonóm** motiváció, amely listában a legutolsó a belülről jövő, **internalizált** motiváció, mely véleményem szerint az egzisztencialista filozófiákban jól értelmezhető motivációmegközelítés. A **motiváció facilitálásának** lehetőségeire is kitértem a fejezetben. Ebben a fejezetben ezen kívül segítségül hívtam a **Herzberg-féle** motivációs elméletet is (pl. Herzberg – Mausner – Bloch-Snyderman, 2017), mely ugyan elsősorban

munkahelyi motivációval kapcsolatos, ám megjelenik benne a **felelősség**, mint abszolút motivátor kérdésköre, és ennek megjelenési formáit és esélyeit kerestem meg a később elvégzett zárt intézeti kutatásomban. A bemutatott motivációelméletek elméleti keretül történő kiválasztása során arra törekedtem, hogy olyan megközelítéseket osszak meg, amelyek véleményem szerint képesek az egyén autonóm mivoltát hangsúlyozva, annak motivációjára irányítani a figyelmet, és amelyek megvillantják azokat a területeket, ahol a **zárt intézeti neveltek motiválására** lehetőség nyílhat. Mindegyik elmélet aláhúzza a feljebbvaló, a **referenciaszemély** jelentőségét, mely szintén fontos kutatási kérdés a disszertációmban annak vizsgálatában, hogy milyen hasznos dinamikák mennek végbe a fogvatartotti-szakemberi kapcsolódásban, melyek kivonatolása-elemzése következtében felszínre kerülnek azok a lehetőségek, ahol a fogvatartott, különösen a hosszú időre berendezkedő, számos börtönártalommal szembenézni kénytelen fogvatartott életereje, vitalitása mégis megőrizhető. A disszertáció 4. fejezetében kifejezetten a nagyítéletes fogvatartottakat érintő problémakörökre fókuszáltam a nemzetközi és a hazai szakirodalom áttekintésének segítségével. Ebben a fejezetben szó esik a börtönártalmakról, az **adaptációs kihívásokról**, **beilleszkedési nehézségekről**, a **depriváció** koncepciójáról és megjelenési formáiról (pl. Clemmer, 1940/1958; Sykes, 2007; Seeman, 1959), melyekre aztán a későbbi kvalitatív kutatásban is rákérdezek. Feltárássra kerültek a fogvatartottakat érintő lehetséges **károsodások (mentális és kognitív)**, a **kapcsolatok** alakulása és az előlött érzett félelmek, és az **öngyilkosság** is. A fejezetben kísérletet tettem a prevenciós lehetőségek feltárássára mind a szakemberi-, mind a fogvatartotti állományra vonatkozóan. A nemzetközi irányok meghatározása után áttekintettem a hazai, nagyítéletes fogvatartottakkal kapcsolatos szakirodalmakat.

Az 5. fejezet a személyi állománnyal kapcsolatos attitűdökre koncentrál, a velük kapcsolatos **percepciókra, érzelmekre** és az őket érő **kihívásokra, stresszre**. A fejezetben a szakirodalom segítségével elemeztem a személyi állomány megjelenését a **hatalom megtestesítőjeként**, majd ennek ellenpólusaként a személyi állományt, mint **támogatót** is elemeztem. Ezek az oldalakon egyértelműen kirajzolódik a **börtönkapcsolatok dialogikus jellege**, mely a kutatásomnak az alapját képezi. Szó esik arról, a fogvatartottakkal foglalkozó szakembereket érintő kihívásról is, hogy hogyan lehetséges a támogató-segítő szerepet betölteni úgy, hogy közben a határok nem sérülnek fogvatartott és állományi tag között. Áttekintettem a jó nap kitételeit a zárt intézeti környezetben, majd a munka jellegének, kihívásainak, a stressz észlelésének a **nemek közti eltérését** vizsgáltam meg a rendelkezésre álló szakirodalom segítségével. Ebben a fejezetben tértem ki a stressz és a **kiégés** területeinek áttekintésére –

specifikusan a büntetés-végrehajtásban –, illetve a prevencióra is tettem ajánlást a szakirodalom alapján.

A dolgozat 6. fejezete a **módszertani keret** bemutatása és meghatározása. Kutatási stratégiámul a **kvalitatív stratégiát** választottam, ezen belül pedig **interjúmódszerrel** dolgoztam. A fejezetben a különféle kutatási metódusok rövid bemutatása után egy hosszabb elemzést szenteltem az interjúnak, mint módszernek. Ezen belül külön fókuszot helyeztem az **etikai kérdésekre**, a zárt intézetben igen hangsúlyosan jelen lévő „mi és ők” kettősségére a kutatás során, illetve az **érzelmek** kezelésének módjaira is, latolgatva azt a kérdést, hogy megkerülhetők-e az érzelmek egy kvalitatív kutatásban?

Az értekezésnek az ezt követő fejezetei már a konkrét **kutatással** kapcsolatosak. A 7. fejezettől annak **megtervezéséről** számoltam be, külön kitérve a **mintaválasztás** szempontjaira, a kutatási eszköz, az **interjú kérdéssor** megszületésének szempontjaira és körülményeire. Mivel egy kvalitatív kutatás érvényességéhez – véleményem szerint – nagyban hozzájárul a kutatás körülményeinek megismerése, így részletesen beszámoltam az **adatifelvétel** kontextusáról és dilemmáiról, az ebben a folyamatban tapasztalt, számomra tanulságos elemekről. A fejezet részét képezi az interjú kérdéssor bemutatása, ahol a kérdéseimet egy táblázatba foglalva **módszertani megjegyzésekkel** láttam el. A kutatásban **60 interjút** vettem fel három hazai büntetés-végrehajtási intézetben, 48 fogvatartotti és 12 személyi állományi felvétel készült. Ezeket legépeltem, majd **manuális kódolással** elemeztem. A kódolás folyamata és szempontjai is ebben a fejezetben kerültek bemutatásra.

A 8. és a 9. fejezet az interjúk **elemzésének körülményeit** és a **narratíváinak bemutatását** és ezek reflektálását tartalmazza. A kódolásnak köszönhetően a narratívaelemzéseken túl számszerű adatok kinyerésére is volt lehetőség a rendelkezésre álló szövegek alapján. A fogvatartotti interjúk elemzése került előre, és ezt követte a szakemberekkel készült interjúk bemutatása és értelmezése. A kutatási kérdéseket és az azzal kapcsolatos gondolatok összegzését alább teszem közzé.

A dolgozat 10., záró fejezete a **kutatói reflexiókat** tartalmazza: mindazok a kutatási folyamat közben észlelt **dilemmák** és **tanulságok** kerültek itt összegyűjtésre, melyet a törzsszövegben nem szerettem volna külön közölni. Szó esik a **betolakodással** és az **önmagam elfogadtatásával** kapcsolatos dilemmákról, a „**ne árts**” kutatói alapvetésről és ennek megjelenési formáiról, és az **előítéletektől mentes kutatói attitűd** jelentőségéről. A kvalitatív kutatások esetében értelmezési keretként szolgálhat a kutatási folyamatban születő megélések, ezért ezeknek az értekezésben történő megjelenítését különösen fontosnak tartottam.

Összegzett következtetések és kutatási eredmények

Az első és második kutatási kérdésem az volt, hogy **milyen erőforrásokkal bír a fogvatartott és a személyi állomány?** Az ennek megválaszolására hivatott kérdésekben azt kerestem, hogy milyen **külső-belső kapaszkodókat** tud felmutatni mindkét csoport? **Külső erőforrásként** mindkét megkérdezett csoport körében megjelent a **támogató családi háttér**, aki jelen van, odafigyel, akivel meg lehet osztani a problémákat. A fogvatartottak esetében fontosak a rendszeres látogatások és **kapcsolattartások**, érdekes eredmény rajzolódott ki az interjúk elemzése során a **levelezéssel** kapcsolatban, amely, bár régimódinak tekinthető, mégis egy nagyon fontos kapcsolattartási forma: megjelenik terápiás minősége. Azonosításra kerültek a **tehetséggel, kompetenciával** kapcsolatos vélekedések, elsősorban a fogvatartotti interjúkban, itt a megkérdezettek többek között a **kreatív tevékenységeket**, a **sportot**, a **művészeti tevékenységeket** említették, melyeken keresztül megélhetik a **szabadság** érzését. A szabadság – mint egzisztencialista kategória – megjelenési formái hangsúlyos szerepet kaptak a kutatás megtervezésekor és kivitelezésekor, így a narratívák elemzése során különösen fontos volt, hogy milyen formákban érhető tetten a szabadság érzése a fogvatartottak véleménye alapján.

A harmadik és negyedik kutatási kérdésem azt hivatott feltárni, hogy **milyen módszerekkel támogatható a fogvatartott, és ehhez a személyi állomány milyen pedagógiai és módszertani kultúrával rendelkezik?** Ennek a kérdésnek a megválaszolása során egyértelműen kirajzolódik a klasszikus oktatási folyamatokon túlmutató **nevelésnek** a jelentősége. A börtönben a tanteremben sem az a fontos, hogy hogyan tudja a diák visszamondani a kötelező évszámokat, megoldóképleteket, hanem a **tanár személye** az, ami valamilyen hatást tud gyakorolni rá. Ez a konstruktivista pedagógiai paradigma (és az interakcionizmus) egyik alapköve is. Nevelési „módszer” tehát a tanár, a zárt intézetben dolgozó személyisége, és ezzel kapcsolatban kigyűjtésre kerültek a fogvatartotti preferenciák: ezek többsége olyan **szükségletek**, melyek már a kisgyermekkorban is elengedhetetlenek: **odafigyelés, empátia, odafordulás, elfogadás**. Több fogvatartotti beszámolóban rajzolódik ki **nevelési deficit**, az **elhanyagoló család** képe, tehát ezeknek az igényeknek a kielégítésére irányuló elvárás talán nem meglepő. Természetesen a narratívák között megjelentek a **fegyelmezéshez** szükséges eszközök is, és ezeket is várják a fogvatartottak: a **kiszámíthatóságot**, a **határozottságot**, **következetességet**. A kollégákkal készült interjúk is azt tanúsítják, hogy ezek a karakterjellemzők a legkívánatosabbak a zárt ajtók mögött. Az

állomány ennek a résznek az elemzése során reflektál a **határok** megtartásának fontosságára és módjaira is.

Az 5. kutatási kérdésem az volt, hogy **hogyan hat a büntetés-végrehajtási intézetekre jellemző speciális berendezkedés a fogvatartottakra, és hat-e a személyi állományra? A prizonizáció** jelenléte, a **depriváció** érzése egyértelműen tetten érhető az elítelti szövegeket olvasva, azonban azt vettem észre az elemzés során, hogy a nagyítéletes fogvatartottak esetében eljön az a pont (kinél előbb, kinél később), amikor az életét elkezdni tudni a zárt ajtók mögött értelmezni. És amikor ez a **fordulópont** megtörténik, onnantól nem kifele tekint, hanem arra az életre koncentrál, ami az ő aktuális élete. Ha valakinek véges ítélete van, ott természetesen könnyebb ezt alkalmazni, mint olyanok esetében, akik tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítéltettek, de a fogvatartotti beszámolók alapján elmondható, hogy aki az ítélete elején van, az sokkal többször van **tagadásban**, nyilatkozik **haraggal**, mint az, aki már megbékélt ezzel az élettel. És amint ez a **megbékélés** eljön, onnantól lehet valós **önismereti munkáról**, épülésről-építkezésről beszélni. A személyi állomány esetében kevésbé volt tetten érhető az **institucionalizáció** ténye, ám több esetben elhangzott a beszámolóikban, hogy amennyiben az ember nem képes függetleníteni magát az emberi sorsoktól, nem képes a határt megszabni, letenni a munkát, vagy nincsen támogató családi-baráti háttere, megtartó hobbija, amiből töltekezhet, ott a **kiégés** felé sodorhatja őt mindaz a munkateher és hatás, ami a börtönben éri. Tehát ennek kialakítása és balanszba helyezése minden dolgozó esetében fontos feladat.

Az utolsó, 6. kutatási kérdésem volt a **motiváció fenntartásának lehetőségei és módszerei mindkét vizsgálati csoportban**. Ami nagyon hangsúlyosan megjelent az elemzés során, hogy mennyire fontosak a **visszajelzések**: az állomány esetében a kollégaké és a vezetőké, de a fogvatartottak visszajelzései is motiváló erővel hathatnak a mindennapokra, a fogvatartottak pedig egyértelműen a **bizalom** „odaítélése”, az **odafordulás**, az **elfogadás** motiváló erejét emelték ki beszámolóikban. A fogvatartottak esetében nagy motiváló erővel hat a **felelősség**, a bizalom megítélése, amikor az egyén egy olyan feladatot kap, hogy abban megélheti a **kompetencia** érzését. De ugyanerre a szakemberi interjúkban is volt utalás. Azonosításra is kerültek azok a területek, ahol ez a felelősség a kontrollált, fegyelmező közegben manifesztálódhat: egy szintfelelősi megbízásban, egy bizalmi pozícióban, vagy amikor egy kreatív munka (például színházi előadás) során a fogvatartottak közös alkotási folyamatban merülhetnek el, amely az övék. A zárt intézetekben **apró eredményekben** lehet mérni a sikert mindkét oldalon, ám ezek elementáris ereje letagadhatatlan, ez derül ki a szövegek elemzéséből.

Az elemzés folyamata, és az elemzés során megfogalmazott következtetések és összegzések önálló kutatásom eredményei.

A szakma számára megfogalmazott javaslatok, ajánlások

1) A reintegrációra vonatkozó következtetések:

- *Tárgyak és tárgyi környezet:* a fogvatartottak megküzdésében jelentős szerepet játszik az otthonosság érzése, hogy aktuális életterüket a sajátjukká alakíthassák. Ezért a tárgyi környezet lehetőségeinek bővítése (személyes, identitást kifejező tárgyak, nőiességet/férfiasságot megőrizni segítő tárgyak) kívánatos szempontként rajzolódik ki a narratívákból.
- *A kapcsolattartás lehetőségeinek megtartása/bővítése:* a társas erőforrások a fogvatartottak számára három területen érhetőek tetten, a fogvatartott társakkal, a személyi állománnyal és a családdal fenntartott kapcsolaton keresztül. Ez utóbbi érdekében a kapcsolattartás lehetőségeinek folyamatos bővítése, modernizálása fontos szempontként rajzolódik ki a narratívák alapján.
- *Szülői szerep megőrzése:* erre alkalmas csoportfoglalkozásokon, találkozókön keresztül.
- *Képzések, foglalkozások bővítése:* a különféle foglalkozások, képzések nagy értéket képviselnek a fogvatartottak szemében, akár kézműves-, akár kulturális, akár oktatással-képzéssel kapcsolatos elfoglaltság hozzásegíthet a fogvatartotti megküzdéshez. A kognitív hanyatlás lassításában is ez a leghatékonyabb eszköz.
- *Felelősség, felelős munkakör:* az autonómia és a kompetencia érzését erősíti, ha a hosszúútételes fogvatartott időről-időre megbízást kap valamilyen bizalmi, felelősséget hordozó munkakör betöltésére (szintfelelős, korrepetitor az iskolában).
- *Rövidtávú célok megfogalmazása és kitűzése:* akár az oktatáson/képzésen, akár egy felelős munkakör biztosításán keresztül lehetőség nyílik a fogvatartottnak „benti” léptékben mérni az időt, apróbb célokat kitűzni és elérni, amely rövidtávon motivátorként jelenik meg az életében.

2) Személyi állományra és a képzésre vonatkozó következtetések:

- *A kutatott fogvatartotti csoporttal kapcsolatos módszertan kidolgozása:* az állomány módszertani felkészítése külön erre a speciális csoportra fontos, akár a korábban javasolt

Life Space Crisis Intervention módszertan kipróbálása a nagyítéletes fogvatartottakkal történő foglalkozásokban.

- *Határok fenntartásának tudatosítása:* az eredmények alapján a megkérdezettek körében ez nem hiányosság, ám kihívásként tekintenek rá. Ezért elsősorban önismereti-, konfliktuskezelési- és kommunikációs tréningek nagyobb óraszámúban történő integrálása a büntetés-végrehajtási szakemberek képzésébe előnyös lehet.
- *Hatalom megtestesítője vagy segítő:* a felvett interjúkból nagyon hangsúlyosan segítő funkciót „látnak el” a reintegrációs tisztek és a munkáltatók, nemcsak a fogvatartotti, de a dolgozói narratívák tanúsága szerint is. Ezek éles elkülönítésének fontossága (konkrét feladatokban is) szempontként jelenik meg az interjúban.

3) A tudomány számára megfogalmazott eredmények, javaslatok:

- *Kevésbé kutatott csoport:* a hosszútételes fogvatartottakkal kapcsolatosan gazdag empirikus anyag született, melynek további elemzése lehetséges.
- *Elméleti megközelítés:* amely ötvözi a filozófiai, pszichológiai és pedagógiai magyarázatokat, egy újfajta értelmezési keretet biztosítva.
- *Rendszerszemlélet:* a fogvatartotti és a személyi állomány vizsgálata a kettő összefüggésében, a börtönkapcsolatos dialogikus jellegét aláhúzva.
- *Lehetséges további kutatási irányok:*
 - az interjúkból kinyert szövegek további elemzése kvantitatív módszerrel lehetséges, például szógyakoriság-elemzés végezhető az egyes témaköröknél;
 - az elméleti keretre és az empirikus adatokra reagáló módszertan kidolgozása lehetséges (lásd képzésre vonatkozó javaslatok);
 - a hierarchia értelmezési lehetőségeinek mélyítése, a hierarchia kialakításának eszközei a nagyítéletes fogvatartottak körében;
 - az időhöz való viszony és az idő strukturálásának lehetőségei adott intézményi specifikumok (napirend) ismeretében;
 - személyi állomány, mint a hatalom képviselője, vagy mint segítő – percepciók feltárása;
 - női és férfi munkavállalók munkával kapcsolatos percepcióinak további feltárása (pl.: nők egyenjogúsodási törekvései hogyan hatnak a speciális környezetben végzett munkához való viszonyukra);
 - referenciaszemély és példakép percepciója a szakemberi állományban (kollégában vagy vezetőben), mint motivátor tényező, ennek feltárása.

Hivatkozott irodalom

- [1] ANTAL, Sz. – NAGY, L.T. – SOLT, Á. (2009): Az életfogytig tartó szabadságvesztés empirikus vizsgálata. In: VIRÁG György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 46. OKRI, Budapest, 2009, 54-94. o.
- [2] BIRÓ M. (2009): A stressz és kiégés vizsgálata a büntetés-végrehajtási dolgozók körében. *Börtönügyi Szemle*, 2009/1., 11-30.
- [3] BODONYI I. (2008): *A rendészettudomány kutatás-módszertana*. MA-jegyzet. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola.
- [4] BOZSÓ, Z. – PAPPNÉ BARANYI, E. – SASVÁRI, F. (2018): A hosszú időre elítélt fogvatartottak vizsgálata. *Börtönügyi Szemle* 2018/2., 5-20.
- [5] CLEMMER, D. (1940/1958): *The Prison Community*. New York: Rinehart and Co.
- [6] CRAWLEY, E. (2005): Institutional Thoughtlessness in Prisons and Its Impacts on the Day-to-Day Prison Lives of Elderly Men. *Journal of Contemporary Criminal Justice* Vol.21.No.4., 350-363.
- [7] CREWE, B. (2005): Codes and Conventions: The Terms and Conditions of Contemporary Inmate Values. In: LIEBLING, A. and MARUNA, S. (eds.): *The Effects of Imprisonment*. Cullompton, Devon: Willan Publishing, 177–208
- [8] CREWE, B. (2006): Male Prisoners' Orientations Towards Female Officers in an English Prison. *Punishment and Society*, Vol.8(4), 395-421.
- [9] CREWE, B. (2007): Power, Adaptation and Resistance in a Late-Modern Men's Prison. *The British Journal of Criminology* 47, 256-275.
- [10] CREWE, B. (2011): Soft Power in Prison: Implications for Staff-Prisoner Relationships, Liberty and Legitimacy. *European Journal of Criminology*, 8(6), 455-468.
- [11] CULLEN, F. T. – LINK, B.G. – WOLFE, N.T. – FRANK, J. (1985): The Social Dimensions of Correctional Officer Stress. *Justice Quarterly* 2:4, 505-533.
- [12] CSÓTI, A. (1993): Kérdőívvel. *Börtönügyi Szemle*, 1993/3. 24-27.
- [13] DENZIN, N.K. (1970): *The Research Act*. Chicago: Aldine
- [14] DENZIN, N.K. (2018): *The Qualitative Manifesto: A Call to Arms*. Routledge Education Classic Edition
- [15] FLANAGAN, T.J. (1980): The Pains of Long-term Imprisonment. A Comparison of British and American Perspectives. *British Journal of Criminology*, 20.148-156.

- [16] HAGYMÁSI, K. (2009): Végtelen idő a rácsok mögött – avagy mennyiben van ma létjogosultsága Magyarországon a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésnek. *Börtönügyi Szemle* 2009/6. 61-76.
- [17] HERZBERG, F. – MAUSNER, B. – BLOCH SNYDERMAN, B. (2017): *The Motivation to Work*. New York: Routledge
- [18] HÉRA, G. – LIGETI, Gy. (2014): *Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása*. Budapest: Osiris.
- [19] HOBBS, G.S. – DEAR, G.E. (2000): Prisoners' Perceptions of Prison Officers as Sources of Support. *Jornal of Offender Rehabilitation* Vol.31., 1/2, 127-142.
- [20] HUSZÁR, L. (1995): Alkalmazkodás. Hosszúidős elítéltek börtön-adaptációja. *Börtönügyi Szemle*, 14(2), 21-34.
- [21] JEWKES, Y. (2011): Autoethnography and Emotion as Intellectual Resources: Doing Prison Research Differently. *Qualitative Inquiry*. 18(1) 63-75
- [22] JURIK, N. (1985): An Officer and a Lady: Organizational Barriers to Women Working as Correctional Officers in Men's Prisons. *Social Problems*, Vol.32(4), 375-388.
- [23] JURIK, N. – HALEMBA, G.J. – MUSHENO, M.C. – BOYLE, B.V. (1985): *Educational Attainment, Job Satisfaction and the Professionalization of Correctional Officers*. Midwestern Sociological Association Annual Meeting
- [24] KORMOSÓI, L. (2000): A munka öröme. Stresszhatások a személyi állomány körében. *Börtönügyi Szemle*, 2000/4., 95-102.
- [25] KREAGER, D. A. – KRUTTSCHNITT, C. (2018): Inmate Society in the Era of Mass Incarceration. *Annual Review of Criminology*. Vol. 1.
- [26] LEBUJOS I. (2012): Resztoratív módszerek a büntetés-végrehajtási intézetekben. (Utópia vagy valóság?). *Börtönügyi Szemle* 2012/4. 33-52.
- [27] LEHOCZKI, Á. – SZUCSÁKI, M. (2017): A kiégés és a fogvatartottakkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a büntetés-végrehajtás személyi állományának körében. *Börtönügyi Szemle*, 2017/1, 53-70.
- [28] LIEBLING, A. (1999): Doing Research in Prison: Breaking the Silence? *Theoretical Criminology*, 3. 147-173.
- [29] LIEBLING, A. (1999): Doing Research in Prison: Breaking the Silence? *Theoretical Criminology*, 3. 147-173.
- [30] LIEBLING, A. (2013): Moral and Philosophical Problems of Long-Term Imprisonment. *Studies in Christian Ethics* 27(3), 258-273.

- [31] LIEBLING, A. – KRARUP, H. (1993): *Suicide Attempts and Self-injury in Male Prisons*. Cambridge: Cambridge University, Institute of Criminology
- [32] MENNING, É. (1992): Veszélyes üzem. *Börtönügyi Szemle*, 11/2, 17-22.
- [33] NAHALKA, I. (1997): Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron (III.). *Iskolakultúra* 7/4., 3-21.
- [34] PATERLINE, B.A. – ORR, D. (2016): Adaptation to Prison and Inmate Self-Concept. *Journal of Psychology and Behavioural Science*. Vol. 4. No. 2., 70-79.
- [35] QUINA, K. – GARIS, A.V. – STEVENSON, J. – GARRIDO, M. – BROWN, J. – RICHMAN, R. – RENZI, J. – FOX, J. – MITCHELL, K. (2008): Through the Bullet-Proof Glass: Conducting Research in Prison Settings. *Journal of Trauma & Dissociation*. Oct. 2008.
- [36] RICHARDS, B. (1978): The Experience of Long-term Imprisonment: An Exploratory Investigation. *British Journal of Criminology*, 17. 162-169.
- [37] RUZSONYI, P. (2004): A konstruktív életvezetés megalapozásának korrekciós nevelési koncepciója. In: BÁBOSIK I. (szerk.): *Neveléstudomány*. Budapest, Osiris Kiadó, 380-396.
- [38] RYAN, R.M. – DECI, E.L. (2006): Self-Regulation and the Problem of Human Autonomy: Does Psychology Need Choice, Self-Determination and Will? *Journal of Personality*, 74:6, 1557-1586.
- [39] SÁNTHA, K. (2020): Abdukció a kvalitatív tartalomelemzésben. *Neveléstudomány*. 2020/2. 26-36.
- [40] SEEMAN, M. (1959): On the Meaning of Alienation. *American Sociological Review*, Vol. 24. No. 6. pp. 783-791., December 1959
- [41] SHAPIRA, R. – NAVON, D. (1985): Staff-Inmate Cooperation in Israeli Prisons: Towards a Non-Functionalist Theory of Total Institutions. *International Review of Modern Sociology*, 15., 131-146.
- [42] SYKES, G.M. (2007): *The Society of the Captives. A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton: Princeton University Press
- [43] SZABOLCS, É. (2001): *Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó
- [44] WORLEY, R.M. – TEWKSBURY, R. – FRANTZEN, D. (2010): Preventing Fatal Attractions: Lessons Learned from Inmate Boundary Violators in a Southern Penitentiary System. *Criminal Justice Studies*, Vol.23., No.4., 347-360.
- [45] ZUPAN, L.L. (1986): Gender-Related Differences in Correctional Officers' Perceptions and Attitudes. *Journal of Criminal Justice*, Vol.14., 349-361.

A jelölt publikációs listája

- [1] BAJNOK, A. – FEKETE, M. (2021): Kompetenciafejlesztés a rendészeti képzésben: egy jó gyakorlat bemutatása. In: MOLNÁR, Gy. – TÓTH, E. (szerk.): *A neveléstudomány válaszai a jövő kihívásaira: XXI. Országos Neveléstudományi Konferencia Szeged, 2021. november 18-20.*, Szeged: MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, 690 p., 380-380.
- [2] FEKETE, M. (2021): A család jelentősége a hosszúítéletes fogvatartottak megküzdésében. Debrecen: *Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottság*, Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Intézete. (Konferenciakötet)
- [3] FEKETE, M. (2021): Prizonizáció, elidegenedés, börtönártalmak, a hosszú időre elzárt fogvatartottak szemszögéből vizsgálva – Nemzetközi kutatások tükrében. *Magyar Rendészet* 21: 2, 127-141.
- [4] FEKETE, M. (2021): Dilemmák, nehézségek, lehetőségek a börtönkutatásokban. *Neveléstudomány: Oktatás, kutatás, innováció* 9:1., 29-35.
- [5] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2021): A COVID hatása a zárt intézeti neveltek családdal való kapcsolattartására. In: JUHÁSZ, E. – KATTEIN-PORNÓI, R. (szerk.): *Tanuló társadalom: oktatáskutatás a járvány idején (absztraktkötet)*. Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA), 305.p., 65-65.
- [6] FARKAS, J. – SÓFI, Gy. – FEKETE, M. (2020): Psychological Aspects of Restorative Justice. *Belügyi Szemle* 68:2, 23-36.
- [7] FEKETE, M. (2020): Módszertani dilemmák a rendészeti képzést támogató kutatásokban. In: HEGEDŰS, J. (szerk.): *Magatartástudományi kutatások a rendészeti képzés megújítása érdekében*. Budapest: NKE Közigazgatási és Továbbképzési Intézet, 7-17.
- [8] FEKETE, M. (2020): A kommunikáció alapjai és a vezetői kommunikáció. In: FARKAS, J. – HALLER, J. (szerk.): *Pszichológia a közszolgálatban II*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 15-28.
- [9] FEKETE, M. (2019): A magatartástudomány helye és szerepe a hazai rendészeti képzésben. In: HEGEDŰS, J. (szerk.): *A magatartástudomány helye és szerepe a rendészeti képzésben*. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 19-32.
- [10] FEKETE, M. (2019): A motiválás kommunikációs megközelítése a büntetés-végrehajtási intézetekben. *Magyar Rendészet* 19:1, 131-144.

- [11] FEKETE, M. (2019): A magatartástudomány helye és szerepe a nemzetközi rendészeti képzésben. In: HEGEDŰS, J. (szerk.): *A magatartástudomány helye és szerepe a rendészeti képzésben*. Budapest: Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 19-31.
- [12] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2018): A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei. In: DOBÁK, I. – HAUZINGER, Z. (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft., 289-298.
- [13] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2017): Fogvatartottak reintegrációja egy nemzetközi projekt tükrében. In: BODA, J. – FELKAI, L. – PATYI, A. (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft., 251-262.
- [14] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2017): Child and Youth Protection in Hungary. In: FULCHER, L. – ISLAM, T. (eds.): *Residential Child and Youth Care in a Developing World: European Perspectives*. Cape Town: CYC Net-Press
- [15] FEKETE, M. - HEGEDŰS, J. (2016): Education for Sentenced Minors and Young Adults – Introduction to an Ongoing European Project and Results of a Questionnaire. *Magyar Rendészet* 16:2, 79-91.
- [16] FEKETE, M. - HEGEDŰS, J. (2016): Challenges in Today's Child Protection, Hungary. In: HERMANN, R. (szerk.): *33rd FICE Congress & 2nd CYC World Conference – Abstract Band*. Bécs: International Federation of Educative Communities (FICE), 40-40.
- [17] HEGEDŰS, J. - FARKAS, J. - FEKETE, M. – IVASKEVICS, K. – MOLNÁR, K. - SIPOS, Sz. (2016): Bűnelkövetők családi háttere. In: FÖLDVÁRI, M. – TOMPOSNÉ HAKKEL, T. (szerk.): *Riport a családokról. A Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet kutatási eredményei, 2015*. Kapocs Könyvek 15., 351-386.
- [18] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. – SIPOS, Sz. (2016): Zárt intézeti neveltek családdal kapcsolatos nézetei. *Metszetek – Társadalomtudományi Folyóirat* 5:4, 138-153.
- [19] BODONYI, E. – HEGEDŰS, J. – FEKETE, M. (2015): Korai iskolaelhagyás – kriminalitás – megoldási lehetőségek az oktatás szemszögéből. In: LANCARIC, D. (szerk.): *Jazykovedná, literárnovedná a didaktické kolokvium XXXII*. Pozsony: Z-F LINGUA, 22-33.
- [20] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2014): Korai iskolaelhagyás és a kriminalitás kapcsolata, kezelésének lehetőségei. In: SZEGEDI, E. – JUHÁSZ, J. – MIHÁLYI, K. (szerk.): *Végzettséget mindenkinek!* Budapest: Tempus, 51-56.
- [21] HEGEDŰS, J. - FEKETE, M. (2014): *Korai iskolaelhagyás és a kriminalitás kapcsolata, kezelésének lehetőségei*. A tanulmány a QALL – *Végzettséget mindenkinek!* című projekt keretén belül készült. Kutatási jelentés. 1-17.

A doktori értekezés benyújtójának tudományos-szakmai önéletrajza

Név: Fekete Márta

MUNKAHELYEK ÉS BEOSZTÁSOK

2016 –	egyetemi tanársegéd Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi Tanszék
2011– 2016	intézeti referens / óraadó oktató Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Magatartástudományi és Pszichológiai Tanszék, majd Rendészeti Magatartástudományi Intézet
2009 – 2010	projektmenedzser Pannon-Work Iskolaszövetkezet Kft.
2005 – 2006	szakfordító TÉK Kft.

TANULMÁNYOK

2016 –	PhD hallgató (ösztöndíjas) Rendészettudományi Doktori Iskola Kutatási téma: Zárt intézeti neveltek és zárt intézetben dolgozók motivációs bázisának elemző vizsgálata
2003 – 2010	Angol nyelv és irodalom (1) és Kommunikáció szakos (segítő- fejlesztő és média szakirány) (2) bölcsész, MA Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar
1993 – 2001	gimnáziumi érettségi Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium nyolcosztályos képzés

TUDOMÁNYOS FOKOZAT

folyamatban	PhD fokozat Rendészettudományi Doktori Iskola fokozatszerzés várható ideje: 2021.
-------------	--

EGYÉB SZAKMAI (KITÜNTETÉSEK, DÍJAK, TUDOMÁNYOS) TEVÉKENYSÉG

2022	szakmai koordinátor az Erasmus+ Inmates Growing Competencies c. projektben (2021-1-LT02- KA220-YOU-000028618)
2021	Az oktatási, képzésszervezési területen nyújtott kiemelkedő szakmai tevékenysége elismerésül, Pedagógusnap alkalmából Országos Rendőrfőkapitányi elismerés
2021	tréner „Rendészeti tehetségkompetenciák fejlesztését célzó tréningek megtartására felkészítő trénerképzés” KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001

2019-2020	szakértő, tréner Effective Criminal Justice Strategies and Practices to Combat Gender-based Violence in Eastern Europe OSCE: Organization for Security and Co-operation in Europe Vienna, Austria
2019	„Lehetőségeim, kompetenciáim a reintegrációs munkában” Váltó-Sáv Alapítvány LépésVáltás 2.: egészségfejlesztés/drogprevenció a büntetés-végrehajtás színterén KAB-ME-18-KMR-C-26281
2019	„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” projekt több kutatóműhelyében történő részvétel KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
2018	tréner „Szilárd erkölcsiség modell” tréneri felkészítés KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001 azonosítószámú, „Kapacitásfejlesztés és szemléletformálás a korrupciós esetek nagyobb arányú felderítése, illetve megelőzése érdekében” projekt keretén belül
2016	PhD – állami ösztöndíjas hallgató Rendészettudományi Doktori Iskola
2016 – 2018	projekt asszisztens, tudományos munkatárs Erasmus+ CITI-VAL Citizenship Value Education 2016-1-FR01-KA204-023961
2016	előadó (közös Dr. Hegedűs Judittal) Together towards a Better World for Children, Adolescents and Families – Residential Education and Care II. Challenges in Today’s Child Protection 33rd FICE Congress and 2nd CYC World Conference - Vienna, Austria
2015	munkatárs, kutató „Fogvatartottak és zárt intézeti neveltek családi hátterének elemzése” kutatás Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet
2014 – 2016	projekt asszisztens, tudományos munkatárs Erasmus+ ESM-YA Education for Sentenced Minors and Young Adults 2014-2-ES02-KA205-005432
2013 –	különböző konferenciák társszervezője Közszolgálat és magatartástudomány Közszolgálat és pszichológia (ÁROP) Zárt ajtók – nyitott lelkek Kriminálpszichológiai Műhely Witnessing Responses (nemzetközi)
2011	fordító TEACCH – Autisztikus és egyéb kommunikációs zavarokban szenvedő gyermekek kezelése és oktatása program, Átmenetet Segítő Felmérés fordítása (TEACCH – Treatment and Education of Autistic and Communication-related Handicapped Children, Transition Assessment Profile)
MTMT link	https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10057174

IDEGENNYELV-ISMERET

Angol	Felsőfokú nyelvvizsgálóval egyenértékű diploma (2010)
Francia	Középfok, A+B (2016)